

Міністерство освіти та науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Філологічний факультет
Кафедра української та зарубіжної літератур
Кафедра української філології і методики навчання фахових
дисциплін

**Поліаспектність творчості
Лесі Українки
(до 150-річчя з дня народження)**

Збірник наукових статей і тез

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2021

УДК 821.161.2.09

П49

Рекомендовано до друку Вченою радою Південноукраїнського
національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
(протокол № 4 від 28 жовтня 2021 року)

Редакційна колегія

Бандура Т. Й., кандидат філологічних наук, доцент –
відповідальний редактор;

Босва Е. В., кандидат філологічних наук, доцент –
відповідальний редактор;

Яремчук Н. В., кандидат філологічних наук, доцент –
відповідальний редактор.

Рецензенти

Шевченко Т. М. – доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української літератури Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

Гармаш Л. В. – доктор філологічних наук, професор, професор
кафедри української літератури та журналістики імені професора
Леоніда Ушкалова Харківського національного педагогічного
університету Г. С. Сковороди

Поліаспектність творчості Лесі Українки : збірн. наук. статей і
П49 тез. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 188 с.

УДК 821.161.2.09

© Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2021

*Антоніна Склярова,
магістрантка 1 року навчання
філологічного факультету
Науковий керівник – д-р філол. наук, доц.
Сподарець Н. В.*

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ СИТУАЦІЇ В РОМАНІ ІВАНА БАГРЯНОГО «САД ГЕТСИМАНСЬКИЙ»

Постановка проблеми. Філософія екзистенціалізму широко використовується в українському літературознавстві як інтерпретаційна основа дослідження конкретних художніх текстів і як теоретико-літературна засада тлумачення буття художнього слова, існування якого розпочинається із зустрічі з читачем. Ця філософська парадигма, на переконання сучасних науковців, відповідає ментальності українця, багатьом мотивам національної літератури [2].

Свідченням цього є творчість видатного українського письменника Івана Багряного, який в романі «Сад Гетсиманський» [1] відкрив світові чи не найтрагічнішу сторінку своєї Вітчизни – *буття людини* в сталінську епоху.

Зрозуміти авторську концепцію людини, що опинилася в таких соціо-культурних обставинах, дозволяє аналіз екзистенційних ситуацій роману «Сад Гетсиманський».

Аналіз основних досліджень і публікацій. Методологічний напрям дослідження визначається фундаментальними положеннями класичної та сучасної гуманітарної науки про природу художнього мислення, аксіологічний вектор авторської свідомості, екзистенційний вимір особистісного буття героїв роману Івана Багряного «Сад Гетсиманський». Праці М. Бердяєва, М. Гадеггера, К. Ясперса, Г. Марселя, Х. Ортеги-і-Гассета, А. Камю, Ж. -П. Сартра, Н. Аббаньяно та ін. слугували розумінню екзистенції особистості, що зумовлюється соціо-культурним фактором. Саме екзистенційний напрям філософії дав і літераторам підґрунтя художнього моделювання феномену людини самотньої (бо вона не тільки індивідуально сприймає світ, але й існує в ньому); кожна людина має своє екзистенцію – вектор внутрішнього «Я» особистості; людина вільна, хоча ця свобода є важким тягарем вибору; індивідуум пов'язаний із суспільством і часом, у яких існує – «пливемо на галері

сучасності», як дотепно зауважив Альберт Камю; людина несе відповідальність за своє буття, вона зобов'язана дати відповідь на питання про те, що вона з себе створила тощо [3].

Основні закономірності творчості Івана Багряного розкриваємо, спираючись на роботи Л. Череватенка, І. Дзюби, Г. Клочека, Г. Костюка, В. Саєнко, М. Марцинюк, матеріали міжнародної наукової конференції «Творчість І. Багряного як культурний феномен. До 100-річчя від дня народження» (Харків, 27–28 вересня, 2006 р.) та ін.

Мета нашої статті – дослідити функціонально-семантичне навантаження ситуацій екзистенційного типу в сюжетотворенні та характеротворенні роману І. Багряного «Сад Гетсиманський», визначити екзистенційний вектор буття героїв як домінанту антропної моделі.

Викладення основного матеріалу. Пафос більшості українських письменників-екзистенціалістів – сквородинівське «пізнай себе», бо лише так можна знайти власний життєвий шлях і водночас навчитися шанувати шлях іншої людини. Так, від внутрішньої гармонії кожної особистості залежить «зовнішня» гармонія у суспільстві. Це можна потрактувати як вагомий аргумент у звинуваченні тоталітарного режиму, який всупереч здоровому глузду і бажанню «приречених на щастя» поклав собі ошчасливити цілий народ, в кінцевому результаті потопивши його в крові. В цивілізованому суспільстві кожен має право на духовне самовизначення, висловлене одним з героїв «Сойчиного крила» І. Франка: «Життя – се мій скарб... Ніхто не має права жадати від мене найменшої жертви...».

Твори Івана Багряного – це у кожному випадку дослідження можливостей внутрішнього життя особистості в усій її складності і неповторності. Цей факт робить їх дотичними до літературних екзистенціалістів. Водночас дослідження особистості І. Багряний здійснює у тісному взаємозв'язку з зовнішніми обставинами, які часто бувають просто нестерпними і справляють значний вплив на внутрішнє життя людини.

Звернемо увагу на те, що у Андрія Чумака – головного героя досліджуваного роману – ставлення до національного не тільки високе, а й позначене відчаєм. Це ставлення є фундаментальною основою його фізичного і духовного виживання. Письменник не випадково наголошує на фізичній силі і на «могутній породі» Андрія, як зауважує Григорій Клочек [4]. Це важлива концептуальна ідея: у

поєдинок із тоталітарною системою як із абсолютним злом має вступати фізично і морально довершена людина. Система виключно жорстока і безжалісна, тому протистояти їй може тільки винятково сильна особистість.

За своїм походженням, за способом життя і навіть за ідеологічною орієнтацією Андрій Чумак майже ідеально вписується у прийняті і пропаговані радянською системою параметри позитивного героя.

Андрій був сином коваля – значить мав щастя належати до привілейованого класу. По тому, як він та його брати досить швидко домагались високих службових звань, можна зробити висновок, що пролетарське походження усім їм відкривало в житті «зелену вулицю». Усі брати Андрія були військовими і досягли високих чинів. Сам же Андрій став авіатором – тобто здобув чи не найпрестижнішу на ті часи професію. Про неї мріяли мільйони юнаків.

У героя все складалося так добре, що про нього можна було говорити як про видатного сина свого часу. Тим більше, що у нього певний період не було жодних сумнівів щодо справедливості революції і самої системи, яка була вельми прихильною до нього. Він вірив у робітничий клас як у гегемона. Але віра ця була якоюсь особливою і суттєво відрізнялася від офіційно трактованої. Назва «гегемон» заїмпонувала Андрієві, тому що вона цілком відповідала настанові гордої Андрієвої душі й серця. Він цілком ідентифікував себе з класом-гегемоном – володарем землі і неба, надр в його батьківщині. Це був володар життя!

Слід підкреслити кілька ключових моментів для глибшого розуміння образу. Андрій почував себе національно свідомою особистістю, представником народу, якому начебто відводилася роль гегемону на своїй землі. Таке поєднання революційно-більшовицького світогляду із світоглядом національним було характерним для української дійсності 20-х років, коли на деякий час, а точніше, до початку 30-х років була не тільки дозволена, а й навіть офіційно заохочувана політика українізації. За цей короткий історичний відрізок часу і відбувся славнозвісний Ренесанс української культури, що породив багато видатних творчих особистостей у літературі та в інших видах мистецтва.

Поєднання в одній свідомості революційно-більшовицьких елементів з елементами національно орієнтованими ніколи не було гармонійним і приводило до численних внутрішніх колізій.

Для глибшого розуміння світоглядних позицій Андрія треба взяти до уваги той надзвичайно сильний вплив, який здійснив на нього Микола Хвильовий. Спогади Андрія про свого «вчителя і натхненника» – виключно теплі, схвильовані. Це було його божество. Чому саме Микола Хвильовий вплинув на Андрія аж так доленосно? Очевидно, полонила робітника-інтелігента мрія відомого письменника про «загірну комуну», яка символізувала нове життя, побудоване на принципах гуманізму, гармонійної світобудови. Все ж, думається, притягальна сила Хвильового для тогочасної молоді полягала не так у революційній романтиці. Як у тому, що вся його творчість відкрито демонструвала той внутрішній конфлікт між вимріяними ідеалами революції і реаліями більшовицької дійсності, які нічого спільного з тими ідеалами не мали, а навпаки – абсолютно їм суперечили.

Серед думок, висловлених Хвильовим, звертає на себе увагу його переконання щодо історичної неминучості виборення українським народом незалежності, чого вимагає, як він писав у своєму трактаті «Україна чи Малоросія» «залізна і непереможна воля історичних законів...». Не можна не звернути увагу на прекрасно виписану Багряним зустріч Андрія з Миколою Хвильовим у коридорі всеукраїнського управління ОГПУ.

Було це в 1932 році під час першого ув'язнення Андрія. Немов віч-на-віч бачимо, як два конвоїри ведуть на черговий допит Андрія. Він іде у пальті «нарозпашку», у розшнурованих ботинках на босоніж. Високий молодий чоловік з буйним руським чубом. Йде під посиленням конвоем, як особливо небезпечний злочинець. І раптом – він, Микола Хвильовий, якого, мабуть, викликали в ОГПУ для чергової «бесіди». Вони пізнали один одного, але не подали вигляду. Епізод засвідчує якість зворушливо-шанобливе ставлення Андрія до Хвильового як до свого вчителя. Світогляд Хвильового – це його, Андрієв, світогляд. Еволюція поглядів, що її пережив Хвильовий, є і його, Андрія, еволюцією. Вони є людьми одного способу почування і мислення. Хвильовий перебуває на грані психічного обезпилення. Це була втома лідера, який відчував свою відповідальність перед тими, хто вірив у нього і йшов за ним. Його ідеали були розтрощені. Система, в яку він вірив і до утворення якої був навіть причетний,

уже готувалась знищити його. Безумовно, він відчував цю готовність і випередив систему 13 травня 1933 року, покінчивши життя самогубством.

Андрій, його учень, хоч і перебував у даний момент під арештом, все ж, сам того не відчуваючи, в психологічному плані виявився сильнішим за свого, уже надломленого, вчителя. Потужне джерело сили Андрія Чумака, що зумовило його вірний екзистенційний вибір – чуття роду, лицарська відданість своїй нації. Рід, до якого належав Андрій, був міцним. Перед смертю старий Чумак заповів будь-що порятувати найменшого сина Андрія, який першим із роду зазнав переслідування системи – потрапив на каторгу. Причиною морального болю Андрія, з яким він просто не спромігся впоратися, була думка, що хтось із братів міг його зрадити. Для нього честь роду понад усе. Це та сила, яка допомогла йому пройти усі кола тюремного пекла і вистояти, перемігши своїх катів.

Суть подій вияскравлюється в так званих межових ситуаціях, які переживає герой неодноразово. Одна з таких – спомин з дитинства: «... Ось вони відбувають цілі дитячі війни на площах і левадах...

Від тих спогадів Андрієве серце набрякло. І він одчайдушно жене геть від себе те, що сьогодні сталося і що хоче перекреслити все найкраще в його житті, ношене, як найкращий скарб, при собі завжди в всюди. Він жене геть всякий сумнів, він його всім серцем заперечує: «Не може бути! Ні, не може, не може бути!»

Думка б'ється шалено. Потім приходить тиха жура, приходить смуток, приходить втома. Він притискується лицем до ґрат і дивиться в ніч. Місяць зайшов за силуету дзвіниці, і небо стало ясным, а весь собор ще темнішим і чітко-чітко вирізьбленим із усіма своїми найменшими деталями, з прапором замість хреста на центральній бані. Той прапор ворухиться, літає зловісно, немов кажан, упійманий у сілце» [1, с. 25].

Андрія гнітить питання: хто видав, невже брати? І тут же відповідь, що ним є отой підсвідомо нав'язаний образ дитинства: звісно, що ні. Але хто? Невідомо, чи й прочитав герой відповідь, що явилася йому знаком збезчещеного, згвалтованого собору зі зловісним шматом прапора замість хреста. Нічого святого не залишилося, ревний служитель культу промишляє доносами. Дивна іпостась абсурду.

І тут же ще одна межова ситуація, що дала більш чітку відповідь. Попросив землячка-вартового купити махорки. У відповідь глузлива

репліка «рідною-найріднішою Андрієвою мовою». Згадав чомусь батька, який сидів тут колись, «сидів усього лише один день. В цій от буцегарні. То сталося випадково і помилково, але не в тім суть. Суть у тім, що одсидівши одну добу, батько повернувся додому і довго не міг прийти до пам'яті. Він крутив свої довжелезні вусара, гриз їх і мовчав. Часом нишком витирав очі мозолястим кулаком і ні пари з уст. Нарешті розповів йому – Андрієві – по секрету, що ж з ним сталося, що його так приголомшило. Не сидівши ніколи в тюрмі і опинившись у ній, він був морально роздавлений уже тим, що до тюрми потрапив, але на тім би й кінчилося, він посурів би трохи та й усе, коли б не ті дівчата. І от ті дівчата заспівали пісні... Вони співали ту пісню, яку старий Чумак чув мільйон разів і не звертав на неї ніколи ніякої уваги. То була проста-простісінька пісня:

«Ой вербо-вербо, де ти росла,

Що твоє листячко вода знесла...»

Дівчата співали її тихо в суміжній камері, а старий Чумак, почувши цю пісню, нагло «вдавився сльозами», як він щиро признався найменшому синові. Це він, трижильний і мозолястий коваль, що ще і в ті часи гнув залізні підіски руками!

«Ой знесла, знесла бистра вода,

А я молода, як ягода...»

Чи дівчата в тюрмі, чи пісня в тюрмі, а чи він сам у тюрмі. а чи усе в купі було до того причиною, але, за батьковими ж словами, він за той один день постарів на десять років...

Андрій згадав батькову пригоду, згадав пісню дівочу. Згадав вартового з його найріднішою мовою, згадав, як його везли вулицею, згадав сьогоднішню подію вдома, згадав свою матір. Нанизав усе те в один разок, слухаючи журну мелодію ... і на серце від того всього ліг тяжкий-претяжкий камінь. Ах, хто ж то так тужно грає на роялі!? На серце ліг камінь. Лише хтось непокірний у тім серці все протестував, не здаючись: «Не може бути! Ні, не може бути!» Немов уже топився та й ще вимахнув з води рукою: «Не може бути!» [1, с. 27 – 28].

Для Андрія честь роду понад усе. Тут, власне, ми виходимо на етичну категорію честі, про яку в радянські часи у філософській літературі згадувалось немов мимохідь, в той час, як вона через свою особливу значущість потребує значно більшої уваги. Одна із досі не відзначених особливостей «Саду Гетсиманського» якраз і полягає в акцентуванні на цій категорії. Головним її носієм є Андрій. Його жахає сама думка, що хтось із братів міг би зрадити, – для нього це

було б втратою родової честі. Виявляється, вона для нього настільки важлива, що її втрата, на його думку, перетворила б життя у «чорне провалля».

Через свою надзвичайно розвинуту людську гідність Андрій не терпить приниження. Від побиття страждає не так фізично, як морально. Перші відчуття, які приходять до нього з поверненням свідомості після тортур – це безсилий гнів за завдану йому ганьбу. У цих нелюдських умовах він робить усе можливе, щоб не втратити в очах своїх мучителів людську гідність. Так, він принижений фізично, але тут же, зразу ж після жорстокого побиття, він вступає у словесний двобій із найбільш інтелектуальним опричником, начальником слідчої групи Фреєм – і виграє його, здобуває над супротивником блискучу моральну перемогу.

Андрій ретельно стежить за своєю поведінкою, спостерігає за собою немовби збоку: чи з достатньою гідністю поводить себе у тій чи тій ситуації. Ось йому пропонують півпайки хліба і кухлик якоїсь рідини. Погано контролюючи себе після багатогодинних тортур, Андрій взяв їжу. «У кухлику був чай. Свідомість і інстинкт роздвоїлись. Горда свідомість веліла кинути те на підлогу, але інстинкт жадібно притяг кухлика до уст. Андрій випив теплий, солодкий чай, аж задихнувся від жадоби. І зразу ж зненавидів себе за слабодухість, сам собі став противним, нікчемним» [1, с. 175]. Яку все-таки треба мати високу людську гідність, щоб так докоряти самому собі за прийнятий із рук опричників кухлик чаю!

Іноді йому здавалось, що не витримає, зламається і дасть фальшиві свідчення проти себе. «Але щось стояло на перешкоді, щось, чого він ніколи не перемиг би в собі. Гордість. Шалена гордість, що уперто оберігала його честь, вартувала над утомою й відчаєм, не даючи пуститися берега» [1, с. 173].

Та все ж одного разу Андрій втратив контроль над собою. Показово, що це сталося тоді, коли зачепили честь його роду. Ось цей епізод: «...вивершуючи Монблан нагромаджені похабщини, Великін завищав на найвищому реєстрі і раптом закричав те, чого Андрій ніколи не сподівався. Він, задихуючись, вигукнув:

- І мати твоя б...

- І батько твій б...

- І сам ти б... кров!.. – відхаркнув і з усієї сили плюнув

Андрієві в обличчя.

Андрієві потемніло увіччу. Він весь затрясся. Кров ударила в очі і вся втрачена, несамовита його сила струснула всім його еством, воскресши на мить. Він безтямно шарпнув стілець і з усього маху вдарив Великіна наосліп... Великий встиг обернутись, і удар пройшовся вздовж спини... Бідолаха розпістерся на підлозі, вдарившись обличчям об плинтус...

«Застрелить», – майнула думка в Андрієвій голові, але він випростався назустріч, весь тремтячи від дикого, безтямного гніву й тримаючи стілець, від якого відлетіла ніжка. Він не здавав собі справи, він не пам'ятав себе, клекотів і тіпався весь, як божевільний, спостерігаючи, як Великін намагався звестись і не міг, оглушений, з розбитим об плинтус обличчям...» [1, с. 186].

Чуття роду, чуття честі і власної гідності зумовлюють усі інші риси характеру Андрія – і, в першу чергу, його виняткову шляхетність. Чи не найбільш показово вона виявилась в історії з «вербуванням» слідчого Донця. Останній був дуже вправним опричником, протистояти якому Андрієві було непросто. З метою позбавитись Донця, він вдався до прийому «вербовки», який полягав у тому, щоб дати фальшиві свідчення проти самого слідчого і таким чином зробити із нього «ворога народу» з усіма наступними для нього наслідками. План було здійснено – і Донець, цей вольовий і підступний опричник, сам опинився в'язнем. Перемога таким чином була на боці Андрія. Та виявилось, що він не був їй радий, його почало мучити сумління: свій вчинок він вважав негідним порядної людини. Заспокоївся тільки тоді, коли на очній ставці з Донцем цілком свідомо спростував раніше дані фальшиві свідчення. Врятований таким чином Донець та інші опричники були ошелешені лицарством Андрія, який у цій історії виграв морально, реабілітувавши себе перед собою і давши тим усім мерзотникам ляпаса, бо показав їм, що він може, але не хоче користуватись негідними, морально брудними прийомами, взятими із їх же арсеналу. Це був дійсно вражаючий вчинок, який показав Андрія як людину ідеальної етичної довершеності.

Вчинок Андрія вартий того, щоб стати для мільйонів читачів буквально класичним прикладом моральної шляхетності.

Треба зрозуміти, що в тих умовах у Андрія був тільки один шлях зберегти свою честь і гідність – шлях моральної незламності. І тим шляхом Андрій пройшов непохитно.

Йому хочеться вийти й отак піти по тій вулиці, постояти біля кожної хати, біля кожного двору, де його колись знали та й тепер, далекі, не забули. Ні, не забули! Він пригадає, як його везли сьогодні тією вулицею, й серце його наливалось вогнем. Вивівши з двору, його посадили на «лінійку», сержант сів зліва, міліціонер справа, другий міліціонер – за кучера, а валізку Андрієву поклали посередині... Андрій знав, що був буденний день, але біля кожного двору стовбичили люди. Всі, кого він знав і кого він уже не знав, бо були нові або повиростали з немовлят, стояли мовчки й дивились на нього. Біля кожного двора! І так по всій вулиці! Вони не сміли ані слова сказати, ані кивнути, ані рукою махнути, лише дивилися широко витріщеними очима або з-під насуплених брів. А Андрій дивився на них. І раптом збагнув, захвилювався: «Це ж вони спеціально вийшли його проваджати!.. Так, так! Спершу зустрічати, а тоді проваджати! Його!..»

Збагнув це й сержант і звелів гнати коней вчвал. А люди виходили й дивилися назустріч, а тоді повертали голови услід. Серед усього того один незабутній кадр врізався Андрієві в саме серце: старий бондар довговусий і броватий, батьків друг і побратим, коли «лінійка» проїздила мимо, кивнув головою... та й заляк, а тоді низько-низько схилив ту свою голову услід... Привітав, а чи попрощався, а чи вклонився? Вклонився! Старий сивоусий бондар уклонився. Це ж він колись давно, слухаючи, як Андрій розмовляв з його сином студентом, не витримав та й запрокував, зітхнувши:

- Ой, не вмреш ти, синку, своєю смертю! Ні, не вмреш... А все через тую твою «ширу Україну» [1, с. 25 – 26].

Синтаксичний лад епізоду творить ілюзію уповільненої зйомки. Лексема «кадр» своєрідно страхує враження. Усе крупно й урочисто, сказати б, історично. Немов сходження на Голгофу, але на відміну від християнського міфу, тут панує атмосфера глибокого розуміння і співчуття, злагоди і гордості за свого Месію.

Однією з центральних у романі є проблема абсурдності світу. Знаходимо безліч сцен, які вражають «витонченістю» абсурду. «Найпопулярніша» тема – вибивання потрібних для слідства доказів. Характерною у цьому плані є історія бідака Аслана.

«І питається тоді слідчий у того дурного Аслана, в того чесного чистія черевиків, що не завжди міг розібрати, де ж черевик правий, а де лівий:

- От ти кажеш, що ти був контрреволюціонером. Що ж ти брешеш?!

- Єй-богу правда!.. І врагом народа був!..Був!

- Добре. Раз так, тоді говори, що ж ти робив?.. Ти говори, а я буду писати, а ти тоді підпишеш.

Бідний Аслан думає, тяжко думає, аж піт йому з лоба виступає, і не може збагнути, чого ж той слідчий від нього хоче. Нарешті зітхає:

- Нічого я не робив. Я був контрреволюціонером. І врагом народа теж був...

Слідчий б'є бідного Аслана по карку прес-пап'є і кричить:

- Що ж ти крутиш, фашистська ти шкуро! Ти думаєш, ми не знаємо. Але нам треба, щоб ти сам признався чесно... Ти советську власть любиш?

- Любим, любим, громадянин дорогий...

Аслан, дурний, бідолашний Аслан, чистий черевиків, що завжди вірив усім на слово, що, крім чистиння черевиків, взагалі більше в світі нічого не вмів, а в фінінспектора «розписувався» прикладанням свого вузлуватого пальця, вмоченого в чорнило, не знав, чого слідчий від нього хоче.

Аслан думає. В камері. Ні, він не думає. Він плаче, а товариші – веселі його земляки, одчайдушні штукарі й «контрреволюціонери» з ласки божої – за нього думають, вони його повчають, рятуючи, що має робити путній контрреволюціонер, що має робити завзятий «враг народа», отже, має робити Аслан, щоби слідчий його дуже не бив уже... Підучившись, радісний Аслан проситься на допит – сам проситься, щоб якимось уже кінчати ту справу швидше, щоб уже раз, зажмуривши очі, перепливти через ту страшну Лету тяжкого іспиту до радісного берега забуття і спокою» [1, с. 83 – 84].

Добре «потренувавшись», Аслан пояснює слідству:

« – Пиши: я робив повстання проти советської влади! Еге ж. Твої черевики швидко порвались? І твого начальника черевики теж швидко порвались?! І в робочого класу черевики дуже швидко порвались?! Ага?! Отож. То я їх чистив таким мазьом... знарощне таким мазьом, щоб швидко рвались. Контрреволюційним мазьом...» [1, с. 85].

Усе це перестає бути смішним, якщо врахувати ту попередню «роботу», якій піддавалися в'язні і яка в романі описана з моторошною деталізацією.

Існування людини в умовах, де, здавалося б, це неможливо, – лейтмотив більшості творів І. Багряного. Соціальну й політичну діяльність письменник трактує як важливі чинники роботи свідомості, а саму свідомість – як найпершу умову гуманістичного перетворення соціальності.

Отже, літературознавчий аналіз ситуацій екзистенційного типу в сюжетотворенні та характеротворенні роману І. Багряного «Сад Гетсиманський» дозволяє конкретизувати авторську концепцію відносин особистості та радянської влади в 20-ті роки ХХ ст. як трагічного буття.

Література

1. Багрянний І. Сад Гетсиманський. Київ : Час, 1991. 510 с.
2. Бондаренко Ю. Національна парадигма українського екзистенціалізму. *Слово і час*. 2003. № 6. С. 64-69.
3. Заманская В. В. Экзистенциальная традиция в русской литературе ХХ столетия. Диалоги на границах столетий. Москва : Флинта, Наука, 2002. 304 с.
4. Клочек Г. Романи І.Багряного «Тигролови» і «Сад Гетсиманський». Кіровоград : Степова Еллада, 1998. 80 с.
5. Творчість І. Багряного як культурний феномен (До 100-річчя від дня народження). Матеріали міжнародної наукової конференції (Харків, 27–28 вересня, 2006 р.) *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. № 742. Серія «Філологія». Вип. 48. Харків, 2006.

*Ганна Вікторівська,
магістрантка 1 року навчання
філологічного факультету
Науковий керівник – канд. філол. наук, доц.
Яремчук Н. В.*

ПСИХОЛОГІЗМ РОМАНУ П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО «Я, БОГДАН»

Постановка проблеми. Філософсько-художня, ідейно-естетична концепція П. Загребельного ясна, доступна та відкрита і стверджується автором послідовно, об'єктивно, відверто та правдиво. Її домінанта – це прославлення людської самовідданості,